

การยอมรับความต่างทางศาสนาในมิติของอัลกุรอานและหะดีษ

Religious Toleration in The Dimensions of The Quran and Hadith

Received: July 7, 2022 ■ Revised: November 17, 2022 ■ Accepted: November 28, 2022

อรรณพ แดงโกเมน*¹ อับดุลเลาะ หนุ่มสุข*²

Annop Dangkomen, Abdullah Numasuk

---

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา. อีเมลผู้เขียน :

annopdang@gmail.com

Ph.D. (Candidate in Islamic Studies) Department of Islamic Studies. Corresponding

Author Email: annopdang@gmail.com

² Ph.D. (อุศูลุดดีน), ผู้ช่วยศาสตราจารย์. อีเมล: abujabir96@gmail.com

Ph.D. (Usulluddin), Assistant Professor. Email: abujabir96@gmail.com

*คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

*Faculty of Islamic Sciences Prince of Songkla University Pattani Campus

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับหลักการยอมรับความต่างทางศาสนาในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษ และเป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในบริบทของประเทศไทย

วิธีการศึกษา งานวิจัยฉบับนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับหลักการการยอมรับความต่างทางศาสนาในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษ และเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในบริบทของประเทศไทย โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากบทบัญญัติแห่งคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ ทัศนะของบรรดาปราชญ์อิสลาม นักวิชาการอิสลามที่ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว

ผลการวิจัย ในคัมภีร์อัลกุรอาน มีหลายโองการการที่อยู่ในขอบเขตของความหมายที่สื่อถึงการยอมรับความต่างทางศาสนา เช่น การยอมรับความแตกต่าง การเคารพและให้เกียรติต่อความต่าง การปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับความต่าง การอดทนต่อความต่าง การแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง ความเห็นอกเห็นใจ การให้อภัย และในลักษณะการสื่อสารและการสนทนากับผู้อื่น

การนำผลวิจัยไปใช้ มุสลิมและองค์กรมุสลิมสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในบริบทของประเทศไทย และเป็นองค์ความรู้ให้แก่ชนต่างศาสนิกได้เข้าใจหลักการของอิสลามอย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: การยอมรับความต่าง, อัลกุรอาน, หะดีษ

Abstract

Objectives: This research paper aims to study religious toleration in the dimensions of the Quran and Hadith and is a guideline for the interaction between Muslims and non-Muslims for coexistence in Thailand.

Methodology: The Research is qualitative aiming at investigating religious toleration in the dimensions of the Quran and Hadith and is a guideline for the interaction between Muslims and non-muslims for coexistence in Thailand. The Research data are partly of Muslim scholars in collected through the review of documents in comprising al-Quran, al-Hadith, The allusions, and others related.

Research Findings: In the Quran, There are many words that convey the acceptance of religious differences, for example, diversity awareness, respect of diversity, being optimistic to diversity, tolerance of differences, unity in diversity, empathy, forgiveness, and communicating with others

Contribution: Muslims and Muslim organizations can use the results of the study as a guideline for the interactions between Muslims and non-Muslims in Thailand. and is a body of knowledge for non-Muslims to understand the principles of Islam correctly.

Keywords: Religious toleration, al-Quran, al-Hadith

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา มุสลิมในประเทศไทยนับได้ว่าเป็นชนส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างศาสนิกไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนิกชนที่เป็นชนส่วนใหญ่ ชาวคริสต์ ชาวฮินดู ชาวซิก และกลุ่มอื่น ๆ ด้วยความสงบสุข โดยที่บรรดามุสลิมได้รับสิทธิเสรีภาพเหมือนกับคนอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมและนับได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมไทยที่ความแตกต่างในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างทางศาสนา สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ นอกจากนี้ยังมีพระมหากษัตริย์ที่ให้การอุปถัมภ์ทุกศาสนา มีรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิเสรีภาพในการศรัทธาความเชื่อและการประกอบศาสนกิจ มีประวัติศาสตร์ในการสร้างความร่วมมือระหว่างมุสลิมและชาวพุทธในการสร้างและพัฒนา รวมถึงป้องกันประเทศชาติร่วมกัน บางส่วนมีความเกี่ยวพันทางด้านเชื้อสาย ความเป็นญาติ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และด้วยกับลักษณะเฉพาะของสังคมไทยนี้ จึงทำให้ผู้คนที่มีความแตกต่างทั้งชาติพันธุ์และความเชื่ออาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันตินับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา

การยอมรับความต่างทางศาสนา (Religious toleration) ถือเป็นหลักปฏิบัติที่แสดงออกถึง "จริยธรรม" และ "ทัศนคติ" ที่ต้องได้รับการกระตุ้นเพื่อเผชิญหน้ากับแนวคิดสุดโต่ง คลั่งไคล้ อคติ ความเกลียดชัง ส่วนเกินและทัศนคติที่มองว่าผู้อื่นด้อยกว่า โดยเฉพาะในเรื่องความเชื่อทางศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการเมือง เป็นต้น (Salim, 2015) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบัน ที่รัฐส่วนใหญ่กำลังเผชิญกับความยุ่งยากในการจัดการความขัดแย้งระหว่างความแตกต่างทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา ปัญหาการเหยียดเชื้อชาติ ซึ่งความแตกต่างทั้งหลายเหล่านี้กำลังขยายวงกว้างและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น รวมถึงมีการสร้างกระแสความเกลียดชังหรือความหวาดกลัวให้กับศาสนาอิสลามและบรรดามุสลิมหรือที่เรียกกันว่า islamophobia โดยเฉพาะหลังจากเหตุการณ์ 9/11 รวมถึงในประเทศไทยที่มีการก่อตั้งกลุ่ม องค์กรปกป้องพระพุทธศาสนาเพื่อสันติภาพ (อปพส.) ขึ้นมาเพื่อสร้างกระแสเกลียดชังอิสลาม เป็นต้น

ถึงแม้ความขัดแย้งจะยังไม่ปรากฏเป็นความรุนแรงมากนัก แต่พบว่ามีความโน้มชยายตัวและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในสังคมโลกรวมถึงประเทศไทย จนกระทั่งชนพื่อน้องต่างศาสนิกเกิดความเข้าใจผิดว่าอิสลามเป็นศาสนาแห่งความสุดโต่ง สนับสนุนความรุนแรง ก่อให้เกิดอคติที่เห็นความแตกต่างในการปฏิบัติตามบทบัญญัติของแต่ละศาสนาเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง

ด้วยสาเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษา “การยอมรับความต่างทางศาสนาในมิติของอัลกุรอานและหะดีษ” ด้วยการที่ประเทศไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ความเชื่อและประเพณี ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวจะนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของสังคมไทย ทั้งนี้เพื่อที่มุสลิมจะได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของอิสลามต่อไป เพื่อความสงบและเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการการยอมรับความต่างทางศาสนาในคัมภีร์อัลกุรอานและหะดีษ
2. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในบริบทของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ องค์กรความรู้เกิดจากการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูล อันได้แก่

1. บทบัญญัติแห่งคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ ทัศนะของบรรดาปราชญ์อิสลาม โดยเฉพาะในยุค 300 ปีแรกตามปฏิทินอิสลาม ทัศนะของนักวิชาการอิสลามในประเด็นดังกล่าว

การวิจัยเรื่อง “การยอมรับความต่างทางศาสนาในมิติของอัลกุรอานและหะดีษ” งานวิจัยชิ้นนี้จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ ตำราและเอกสารของบรรดาปราชญ์อิสลาม วิถีปฏิบัติในยุคสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด

หมัด ^{หมัด} ตำราของประชาญ์อิสลามร่วมสมัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบัน เป็นต้น เพื่อนำมากำหนดเป็นคำถามในการวิจัย เพื่อนำไปเรียบเรียง นำสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์วิเคราะห์และสังเคราะห์ต่อไป

ซึ่งแหล่งข้อมูลดังกล่าวประกอบไปด้วยข้อมูลหลักขั้นต้น (Primary Source) ดังนี้

1. คัมภีร์อัลกุรอาน โดยอาศัยอายะฮ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน
2. หะดีษต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับงานวิจัย
3. หนังสือประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับงานวิจัย
4. ตำรานิติศาสตร์อิสลามที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ คำวินิจฉัยของปวงประชาญ์

ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ประกอบด้วย

1. หนังสืออธิบายอรรถาธิบายอัลกุรอานที่อธิบาย ขยายความ และรวบรวมอายะฮ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ตามที่ระบุในชั้นปฐมภูมิ
2. หนังสืออธิบายหะดีษต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้ตามที่ระบุในชั้นปฐมภูมิ
3. หนังสือนิติศาสตร์อิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมาย
4. ตำราประวัติศาสตร์ที่อธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
5. หนังสือที่เขียนเกี่ยวกับการและประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับงานวิจัยเป็นการเฉพาะ

ข้อมูลจากเอกสารชั้นตติยภูมิ (Tertiary Source)

ซึ่งแหล่งข้อมูลดังกล่าวประกอบไปด้วย

1. บทความ

การรวบรวมข้อมูลและเนื้อหา

1. รวบรวมตัวบทอัลกุรอานและอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับความต่างทางศาสนาและประเด็นที่เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงและที่มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นการวิจัย
2. รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากเอกสาร ระดับปฐมนุญมิ
3. รวบรวมข้อมูล เนื้อหาหลัก จากงานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลัก วัสะฎียะฮ์
4. รวบรวมหลักคำสอน หลักเกณฑ์ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยขึ้น
นี้
5. รวบรวมทัศนะของบรรดาปราชญ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. รวบรวมข้อมูลและบทวิเคราะห์ของข้อมูลในข้อ 1-5 จากหนังสืออ้างอิงประเภทต่าง ๆ ทั้งในระดับทุติยภูมิ และตติยภูมิมาไว้ในที่เดียวกัน

การเรียบเรียง วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

1. บทบัญญัติแห่งคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ ทัศนะของบรรดาปราชญ์อิสลาม ทัศนะของนักวิชาการอิสลามในประเด็นดังกล่าว โดยใช้ตำราการอธิบายอรรถาธิบายอัลกุรอานของปราชญ์อิสลามที่เชี่ยวชาญในด้านนี้และเป็นตำราที่โลกอิสลามให้การยอมรับว่าถูกต้อง เช่น ตัฟซีร์อิบนิกะษีร์ ตัฟซีร์อัสฎอฎอญรีย์ เป็นต้น ส่วนหลักการเกี่ยวกับหะดีษ ผู้วิจัยจะยึดหะดีษที่มีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือตามกระบวนการของวิชาการรายงานอัลหะดีษในการให้นำหนักความถูกต้องในด้านสายรายงานและตัวบทของหะดีษ การวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องนี้
2. ทัศนะของปราชญ์อิสลาม สำหรับทัศนะของปราชญ์ที่มีความเห็นตรงกัน หรือมีเพียงทัศนะเดียว ผู้วิจัยจะถือว่าเป็นทัศนะที่ถูกต้อง ส่วนทัศนะของปราชญ์ที่มี

ความเห็นขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะให้น้ำหนักและเลือกทัศนะที่มีหลักฐานชัดเจนมากที่สุดตามสถานะความน่าเชื่อถือของหลักฐานหรือทัศนะที่ใกล้เคียงกับบรรพชนที่ดียุคแรก โดยเฉพาะในยุค 300 ปีแรกตามปฏิทินของอิสลามเป็นประการสำคัญ

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยเรื่อง “การยอมรับความต่างทางศาสนาในมิติของอัลกุรอานและหะดีษ” สามารถสรุปข้อค้นพบจากการวิจัยได้พอสังเขปดังนี้

1. ในคัมภีร์อัลกุรอาน มีหลายโองการการที่สื่อถึงการยอมรับความต่างทางศาสนา โดยเป็นถ้อยคำที่ไม่ได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในอัลกุรอาน แต่อยู่ในขอบเขตของความหมายที่สอดคล้องกัน เช่น การให้อภัย การไม่บังคับให้ถือศาสนาอิสลาม ความอดทนอดกลั้น ความเมตตากรุณา ความอ่อนโยน ความเห็นอกเห็นใจและแม้กระทั่งในลักษณะการสื่อสารและการสนทนากับผู้อื่น

2. หลักการยอมรับความต่างทางศาสนาในอัลกุรอานและหะดีษ ที่เป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในบริบทของประเทศไทย ได้แก่ 1. ยอมรับความแตกต่าง 2. เคารพและให้เกียรติต่อความต่าง 3. ปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับความต่าง 4. อดทนต่อความต่าง 5. แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง

อภิปรายผลการศึกษา

อิสลามถือว่าคัมภีร์อัลกุรอานคือรัฐธรรมนูญ อัลกุรอานคือแหล่งที่มาหลักของข้อกฎหมายหลัก ในกฎหมายอิสลามมาจากตัวบทในคัมภีร์อัลกุรอานและหะดีษ ตัวบทในอัลกุรอานส่วนใหญ่จะเป็นการกล่าวถึงข้อกฎหมายแบบกว้าง ๆ ในแง่นี้การที่จะนำตัวบทดังกล่าวออกมาเป็นกฎหมาย กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ต้องอาศัยการอธิบายโดยอาศัยตัวบทจากหะดีษ การวิเคราะห์และสังเคราะห์จากปวงประชาสมัย หรือนักนิติศาสตร์อิสลามที่เชี่ยวชาญในด้านนี้ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันภายใต้บริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ในทำนองเดียวกันนี้การยอมรับความต่างทางศาสนา (Religious toleration) ก็เช่นเดียวกัน

การศึกษาค้นคว้าประเด็นเรื่อง “การยอมรับความต่างทางศาสนาในมิติของอัลกุรอานและหะดีษ” โดยภาพรวมแล้วประเด็นที่มีการศึกษากันมากคือเรื่องความแตกต่างทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เช่น Setthamalinee (2016); Al-Syniy (2015); Numasuk (n.d); Al-Nazmiy (2010); Katih (2018) เป็นต้น โดยผลการวิจัยจากการศึกษาจำนวนมากชี้ชัดไปในทางเดียวกันว่า การยอมรับในความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมและการไม่กีดกันทางสังคม ยอมรับให้คนกลุ่มน้อยทางศาสนาและชาติพันธุ์ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองในทุกระดับด้วยเป็นปัจจัยสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประเทศไทยมีลักษณะความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันบนแผ่นดินไทยมานานหลายศตวรรษ มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์ของชาวไทยมุสลิมทั้งระดับปัจเจกและชุมชนกับพี่น้องต่างวัฒนธรรมและศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู ซิกข์ เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่า หลักการยอมรับความต่างทางศาสนาในอัลกุรอานและหะดีษที่เป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับชนต่างศาสนิกในบริบทของประเทศไทยต้องยึดหลักการ 5 ประการ ได้แก่

1. หลักยอมรับความแตกต่าง

หลักยอมรับความแตกต่าง คือการสร้างค่านิยมในการยอมรับ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันของผู้คนในสังคม

หลักยอมรับความแตกต่าง ด้วยความเคารพ ยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกันมาจากอัลกุรอาน บทที่ 49 โองการที่ 13 อันมีใจความว่า:

“โอ้มนุษย์ชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูลเพื่อจะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ ที่อัลลอฮ์ นั้น คือผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ นั้น เป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน” (อัลหุจรอต:49)

และในบทที่ 30 โองการที่ 22 อันมีใจความว่า:

“และส่วนหนึ่งจากบรรดาสัญญาของพระองค์คือการ
สร้างชั้นฟ้าและแผ่นดิน ความแตกต่างของภาษาพูดและสี
ผิวของสุเจ้า แท้จริงในสิ่งดังกล่าวนั้นคือบรรดาสัญญา
สำหรับบรรดาผู้รู้” (อิรรัม:22)

2. หลักเคารพและให้เกียรติต่อความต่าง

หลักเคารพและให้เกียรติต่อความต่าง คือไม่ประณาม ด่าทอ เหยียดหยาม
ผู้ที่มีความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างของผู้คนในสังคมรวมถึงฐานะ ยศตำแหน่งทาง
สังคม

หลักเคารพและให้เกียรติต่อความต่าง มาจากอัลกุรอาน บทที่ 6 โองการที่
108 มีใจความว่า:

“และพวกเจ้าจงอย่าด่าว่าบรรดาที่พวกเขาวิงวอนขอสิ่งอื่น
จาก อัลลอฮ์ แล้วพวกเขาก็จะด่าว่าอัลลอฮ์เป็นการละเมิด
โดยปราศจากความรู้ ในทำนองนั้นแหละเราได้ให้สวยงาม
แก่ทุกประชาชาติ ซึ่งการงานของพวกเขาและยังพระ
ผู้อภิบาลของพวกเขา นั่นคือการกลับไปของพวกเขาแล้ว
พระองค์ก็จะทรงบอกแก่พวกเขาในสิ่งที่พวกเขากระทำ
กัน” (อัลอันอาม: 108)

และคำสอนที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้มีใจความว่า:
“แท้จริงแล้วเลือดเนื้อของพวกเจ้า ทรัพย์สินของพวกเจ้าและ
เกียรติยศของพวกเจ้าจะล่วงละเมิดกันมิได้”

(บุคอรี, 1993 ลำดับที่ 1739)

3. หลักปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับความต่าง

หลักปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับความต่าง คือ การช่วยเหลือ ทำธุรกิจ ค้าขาย เยี่ยม
เยียน ให้คำปรึกษา ไปมาหาสู่ การพูดคุยซึ่งกันและกัน

หลักปฏิสัมพันธ์ที่ตีกับความต่าง มาจากอัลกุรอานบทที่ 60 โองการที่ 8 อันมีใจความว่า:

“อัลลอฮ์มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าเกี่ยวกับบรรดา (เพื่อนมนุษย์) ที่มีได้รุกรานพวก เจ้าในเรื่องศาสนา และพวกเขามิได้ไล่พวกเจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้า ในการที่พวกเจ้าจะทำความดี (ช่วยเหลือ) แก่พวกเขา และให้ปฏิบัติดีต่อพวกเขาด้วยความยุติธรรม แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักผู้มี ความยุติธรรม” (อัลมุตตะหีนะฮ์: 8)

จากโองการดังกล่าวข้างต้นได้บ่งชี้ว่า อัลลอฮ์ ^ﷻ อนุญาตให้บรรดาผู้ ศรัทธาคบหากับผู้ที่มีได้รุกรานและต่อต้านพวกเขาในเรื่องศาสนา โดยที่จะต้องให้ ความเป็นธรรมและปฏิบัติดีและทำดีต่อพวกเขาด้วย (อัญญาบรี, 2000)

4. หลักกอดทนต่อความต่าง

อิสลามได้ให้ความสำคัญต่อการให้อภัยและการอดทน และถือว่าเป็น คุณธรรมที่ต้งามที่สุดอย่างหนึ่งของมุสลิม ดังหลักฐานที่ได้จากคัมภีร์อัลกุรอานดังนี้ หลักกอดทนต่อความต่าง มาจากอัลกุรอานบทที่ 3 โองการที่ 134 ซึ่งมี ใจความว่า:

“และบรรดาผู้ระงับความโกรธ (ของตัวเอง) และบรรดา ผู้ให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์ และอัลลอฮ์ทรงรักบรรดาผู้ ประพฤติดี” (อาละอิมรอน: 134)

และในบทที่ 7 โองการที่ 199 อันมีใจความว่า:

“เจ้า (มุฮัมมัด) จงยึดถือไว้ซึ่งการอภัย และจงใส่ใจให้ (ประชาชนชาติของเจ้า) กระทำในสิ่งที่ดี และจงหลีกเลี่ยงจาก พวกเบาปัญญาทั้งหลาย” (อัลอะฮ์รอฟ: 199)

เจตจำนงสูงสุดของมนุษย์คือมีความอิสระอย่างที่เราพากันว่าพระองค์อัลลอฮ์มีความสามารถที่จะสรรคสร้างสรรพสิ่งให้มีความเป็นอันเดียวกันมีความเหมือนคล้ายคลึงกัน ไม่มีความแตกต่างหรือหลากหลายแน่นอนพระองค์สามารถกระทำได้ หากแต่พระองค์อัลลอฮ์ไม่ทรงประสงค์เช่นนั้นด้วยเหตุผลของพระองค์ซึ่งมนุษย์ทั้งปวงไม่สามารถล่วงรู้ได้ เมื่อพระองค์อัลลอฮ์ประสงค์ที่จะให้มีความหลากหลายความแตกต่างของสรรพสิ่งเหล่านั้นให้ดำรงอยู่ตลอดไป แน่แน่นอนพระองค์อัลลอฮ์ก็ไม่ทรงบังคับมนุษย์เช่นกันในการเลือกทางเดินของชีวิตพร้อมกันนี้ยังเปิดให้มีเจตจำนงเสรี มีความเป็นอิสระทางความคิด ความเชื่อประเพณีวัฒนธรรม และพระองค์ยังได้กำชับกับมุสลิมว่า การบังคับผู้อื่นที่มีไม่มุสลิมให้ยอมรับหรือศรัทธาในหนทางของพระองค์นั้น หรือศรัทธาต่อพระองค์นั้นไม่สามารถกระทำได้ดังที่โองการพระมหาคัมภีร์ของพระองค์ได้กำชับไว้อย่างชัดเจน (Katih, 2018)

การอดทนต่อความแตกต่าง การเคารพในความหลากหลาย นับเป็นแก่นของหลักปฏิบัติในแนวทางการสร้างสันติภาพ ดังกล่าวเป็นการที่จะให้ผู้คนตระหนักในความแตกต่างเพื่อที่จะไม่ถูกนำไปใช้ในการเลือกปฏิบัติหรือสร้างอคติใด ๆ คุณค่าเหล่านี้เป็นหลักการสำคัญในคำสอนของอิสลาม เพราะความหลากหลายเป็นประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ

5. หลักแสงจุดร่วม สงวนจุดต่าง

หลักแสงจุดร่วม สงวนจุดต่าง คือการรักษาอัตลักษณ์ของตนเองและการหาพื้นที่กลางร่วมกันในมิติอื่น ๆ เช่น การพัฒนาบ้านเมือง รักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น

หลักแสงจุดร่วม สงวนจุดต่าง มาจากอัลกุรอานบทที่ 109 โองการที่ 1-6 อันมีใจความว่า:

“มุฮัมมัดจงกล่าวเถิดว่า โอ้บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา ฉันจะไม่เคารพภักดีสิ่งที่คุณเคารพภักดีอยู่ และพวกท่านก็ไม่ใช่เป็นผู้เคารพภักดีพระเจ้าที่ฉันเคารพภักดี และฉันก็

มิใช่เป็นผู้เคารพภักดีสิ่งที่พวกท่านเคารพภักดี และพวกท่านก็มิใช่เป็นผู้เคารพภักดีพระเจ้าที่ฉันเคารพภักดี สำหรับพวกท่านก็คือศาสนาของพวกท่าน และสำหรับฉันก็คือศาสนาของฉัน” (อัลกาฟิรูน: 1-6)

จากโองการดังกล่าวข้างต้นบ่งชี้ว่า อัลลอฮ์ ^ﷻ ทรงห้ามมุสลิมประนีประนอมหรือยอมละเมิดข้อบัญญัติอิสลาม ด้วยการปฏิบัติตามข้อบัญญัติ ศาสนาพหิหรือพิธีกรรมของศาสนาอื่น โดยมีเหตุผลเพื่อการอยู่ร่วมกับศาสนาอื่นและผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมได้อย่างสันติ ถึงแม้ว่ามุสลิมจะเป็นชนส่วนน้อยของประเทศก็ตาม

สรุปผลการวิจัย

การยอมรับความแตกต่าง คือการสร้างเจตนารมณ์ร่วมของผู้คนในสังคมที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีก็คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุข

ซึ่งภายใต้เจตนารมณ์ดังกล่าว หลักการ 5 ประการจะต้องถูกนำมาใช้อย่างจริงจังและเป็นระบบ โดยสิ่งแรกที่จำเป็นต้องกระทำเลยก็คือ การสร้างค่านิยมในการยอมรับ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันของผู้คนในสังคมในทุกมิติ ตั้งแต่การบูรณาการในระบบการศึกษาของประเทศ การบูรณาการในภาคสังคมรวมถึงการได้รับการสนับสนุนและนำเสนอจากสื่อทั้งกระแสหลักและกระแสรอง ให้การยอมรับและให้เกียรติต่อชาติพันธุ์กำเนิด ภาษาถิ่น วัฒนธรรมและประเพณีของผู้คนในแต่ละพื้นที่อย่างสมควรจะเป็น ซึ่งเรื่องนี้จะต้องเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายเห็นตรงกัน เป็นเจตนารมณ์ร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะคนเชื้อชาติใด ศาสนาใดก็ตาม ซึ่งการยึดหลัก 5 ประการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมนั้นจะเป็นกลไกที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และสันติสุขระหว่างผู้คนในสังคมได้ ใจความดังกล่าวข้างต้นถือเป็นหลักฐานสำคัญชิ้นหนึ่งชี้ให้เห็นว่า ความเมตตา การให้อภัยซึ่งกันและกันความยุติธรรมทางสังคมและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนมุสลิมกับประชาชนต่างศาสนิกนั้นเป็นสิ่งที่อิสลามส่งเสริม ซึ่งแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวนี้

สมควรนำมาปรับใช้ในสังคมไทยที่เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ ซึ่งได้แก่ การอยู่ร่วมกันโดยสันติ หลักการแห่งสัจธรรม ความ ยุติธรรม การร่วมมือกันบนพื้นฐานแห่งคุณธรรมจริยธรรม การทำงานเพื่อความดีและ ประโยชน์สุขของปวงชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมองค์ความรู้ เรื่องการยอมรับความต่างทางศาสนาให้ กว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม ต่อเนื่องและหลากหลายไม่ใช่เฉพาะจำกัดแต่แวดวงของ นักวิชาการเท่านั้น
2. ควรมีหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีความรู้ในเรื่องนี้โดยเฉพาะเยาวชน และศาสนิกชนทุกศาสนา
3. ควรส่งเสริมให้มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้อันเนื่องมาจากการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติระหว่างกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทั้งในด้านวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ศาสนา และ ภาษาทั้งในระดับอนุบาล ประถม มัธยม และมหาวิทยาลัย ในทุกภาคส่วนของ ประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- Arab Universities Alumni Association. (1999). Holy Quran Thai meaning: King Fahd Glorious Quran Printing Complex.
- Al-Bukhariy, M. B. I. (2008). *ṣahyh al-Bukhariy*. Markaz Maktabat al-Fa lil Attijarat wa al-Tawzy'i.
- Al-Bukhariy, M. B. I. (1993). *ṣahyh al-Bukhariy*. Dar Ibn kathir.
- Aṭṭobriy, M. B. J. (2000). *Tafsir Jami'a al-bayan fiy ta'wiyil al-qur àn*. Muasasah al-Rislat.
- Ibn Kathir. I. B. K. (1998). *Tafsir al- Qur an al- Azim. Daral- Ma`rifah*.

- Al-Syniy, S. (2015). *Alaqaḥ al-muslimeen bi ghyri al-muslimeen*. (3 rd ed.). Maktabah malik Fahad al-Wataniyyah.
- Al-Nazmiy R. A. (2010). *Al-Washatiyyah fil Tarfiyhi Biynal Mashruḡ. Wal - Mamnuḡ*.
- Katih. I. (2018). Wasatiyah in Islam and Living in Multicultural Society, Based on Belief and Concept. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University, 9(1)*, 36 – 37. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/165903>
- Numsuk. A. (n.d). *lāk taang sāai glaang الواسطية nai an gun-aan lāe an há dèet* (Principles of the Middle Way (Wasatiyyah) in the Quran and Al Hadith). Wasatiyyah Institute for Peace and Development Sheikhul Islam Thailand.
- Salim. R. (2015). mafhum altasamuh alislami waineikasatuhu alaa waqjeia altaeayush alsilmiy. *Majalah baitul hikmah 36*, 1- 27
- Setthamalinee, S. (2016). Peacebuilding in ethnoreligious pluralistic society: A case study of Muslims in northern Thailand. *Thammasat University Journal, 35(2)*, 1- 29. <https://doi.org/10.14456/tujournal.2016.14>